

PARTIJLEDEN ONDERZOCH

EERSTE ANALYSE VAN DE VLAAMSE GEGEVENS VAN HET
INTERNATIONAAL MAPP-ONDERZOEK

Onderzoeksnota 2020

Bram Wauters

Bram.wauters@ugent.be

Emilie van Haute

Emilie.van.haute@ulb.be

Belangrijkste conclusies:

- In het kader van een internationaal-vergelijkend onderzoek werden in de periode eind 2017-midden 2018 niet minder dan 11.941 partijleden van 5 Vlaamse partijen online bevroegd
- Met uitzondering van Groen, ligt het aantal 65+-ers in elke partij erg hoog. Bij CD&V zit zelfs meer dan de helft van de leden in die leeftijdscategorie.
- Hogergeschoolden zijn oververtegenwoordigd in elke partij, maar het meest uitgesproken bij Groen.
- Ongeveer 30 % van de partijleden van traditionele partijen (sp.a, CD&V en OVLD) had ook een vader of moeder die lid was van dezelfde partij.
- Een partijlid is gemiddeld genomen 5 uur per maand bezig voor de partij.
- 35 % van de sp.a-leden en 28 % van de CD&V-leden zijn vandaag minder actief dan 5 jaar geleden. Dit komt vooral door veranderde levensomstandigheden, maar ook door bezorgdheid over de ideologische koers. Bij Open Vld worden leden dan weer minder actief door de gebrekkige partijwerking op lokaal vlak.
- De opinies over politieke kwesties verschillen duidelijk tussen leden van de verschillende partijen volgens een links-rechts patroon. CD&V-leden positioneren zichzelf eerder centrum-rechts en zijn meest conservatief van alle partijleden op vlak van moreel-ethische thema's.
- Sp.a-leden positioneren zichzelf duidelijk linkser dan waar ze hun partij situeren.
- Sp.a-leden zijn het minst tevreden van alle partijleden, onder meer over ideologische oriëntatie van de partij en over ledeninspraak. Over de (toenmalige) partijvoorzitter zijn ze evenwel meer tevreden dan leden van Open Vld en CD&V.
- 40 % van de sp.a-leden en 33 % van de CD&V-leden heeft ooit al overwogen om de partij te verlaten.

1. Inleiding

Tussen eind 2017 en zomer 2018 werden partijleden van vijf Vlaamse partijen¹ bevroegd in het kader van een internationaal-vergelijkend onderzoek over partijlidmaatschap. Het gaat om het project 'Members and Activists of Political Parties' (MAPP)² dat wordt gecoördineerd door Emilie Van Haute (ULB). Deze grootschalige internationale bevraging zal resulteren in een boek waarin verschillende aspecten van partijlidmaatschap in een aantal Westerse landen zal onderzocht worden.

We presenteren hier enkel de resultaten voor de Vlaamse partijen. In deze nota snijden we vier thema's aan: eerst gaan we in op de vraag wie de leden zijn en daarna op hoe actief ze binnen de partij zijn. Ten derde gaan we een de opinies van partijleden na over een aantal grote thema's. Tot slot gaan we na of partijleden tevreden zijn over hun lidmaatschap en of ze al overwogen hebben om de partij te verlaten.

2. Wie zijn de partijleden?

We beginnen met de bespreking van het socio-demografisch profiel van de partijleden.

Net als in eerdere onderzoeken (Devroe et al., 2017; van Haute et al., 2013) zijn vrouwen en jongeren duidelijk ondervertegenwoordigd als partijlid. Rechtse partijen Open Vld en N-VA scoren traditiegetrouw iets lager qua aantal vrouwelijke leden.

Opmerkelijk is het percentage 65+'ers in elke partij dat nog een stuk hoger ligt dan in eerdere bevragingen ongeveer 5 jaar geleden (Devroe et al., 2017). Bij CD&V is intussen zelfs een meerderheid van de partijleden ouder dan 65 jaar.

Het aantal leden zonder diploma hoger onderwijs ligt zoals verwacht lager dan in de bevolking. De kloof die er op dat vlak is tussen Groen en andere partijen blijft aanwezig, maar is kleiner dan bij een vorige bevraging³ (Devroe et al., 2017): slechts 24 % van de Groen-leden heeft geen diploma hoger onderwijs, terwijl dit percentage schommelt rond de 36 % bij de andere partijen.

¹ Vlaams Belang weigerde haar medewerking, PVDA had toen nog geen vertegenwoordigers in het Vlaams Parlement en werd daarom niet opgenomen.

² Zie: www.projectmapp.eu.

³ Mogelijk heeft dit ook te maken met de manier van bevraging. Hier werd voor het eerst een volledig digitale bevraging georganiseerd.

Tabel 1: Socio-demografisch profiel van partijleden (percentages)

	Groen	sp.a	CD&V	OVLD	N-VA
% vrouwen ⁴	42	44	43	38	38
% min 35	21	12	7	19	12
% plus 65	17	41	52	37	37
% diploma geen hoger onderwijs	24	38	36	36	34
% migratieachtergrond ⁵	11	10	6	10	8
% laagste inkomens ⁶	19	19	20	17	18
% hoogste inkomens ⁷	5	7	7	10	8

De partijverschillen zijn, een beetje verrassend, kleiner wanneer het gaat over de migratieachtergrond en het inkomen van de partijleden. Alle partijen hebben een vergelijkbaar percentage leden met migratieachtergrond en een vergelijkbaar percentage leden met een laag en een hoog gezinsinkomen. Dat eerste heeft mogelijk te maken met de ruime operationalisering van dit concept aan de hand van de geboorteplaats. Het valt niet uit te sluiten dat hier ook een aantal mensen onder vallen die geen migratieachtergrond hebben.

Een laatste element dat we bekijken bij het profiel van de partijleden, heeft betrekking op het partijlidmaatschap van de ouders.

Tabel 2: Partijlidmaatschap van ouders van partijleden (percentages)

	Groen	sp.a	CD&V	OVLD	N-VA
Ouders geen lid	84	64	68	66	80
Ouders lid zelfde partij	6	31	31	28	14
Ouders lid andere partij	10	5	2	6	6

Hier zien we duidelijke verschillen tussen traditionele partijen (sp.a, CD&V en OVLD) en nieuwere partijen (Groen en N-VA). Bij de traditionele partijen gaat telkens ongeveer 30 % in de voetsporen van vader of

⁴ Zowel voor geslacht als voor leeftijd gebruiken we populatiegegevens. Beide variabelen werden gebruikt als wegingsfactoren.

⁵ Hier gemeten aan de hand van geboorteplaats: zelf in het buitenland geboren, of vader of moeder in het buitenland geboren.

⁶ Gezinsinkomen van minder dan 25.000 euro per jaar.

⁷ Gezinsinkomen van meer dan 100.000 per jaar.

moeder door lid te worden van dezelfde partij. Bij Groen en N-VA ligt dit veel lager. Dit komt deels omdat deze beide partijen nog niet zo lang bestaan.

We zien ook dat een aantal partijleden ouders hadden bij andere partijen: dit is het meest uitgesproken bij Groen met 10 % (waar het zelfs hoger ligt dan het percentage ouders bij de eigen partij). Bij alle andere partijen is dit percentage lager en ligt het beduidend lager dan het percentage ouders bij de eigen partij.

3. Hoe actief zijn partijleden?

In deze paragraaf gaan we dieper in op hoe actief partijleden zijn, en hoe dit geëvolueerd is in vergelijking met het verleden en verder zal evolueren in de toekomst (Seyd & Whiteley, 2004).

Tabel 3: Aantal uren per maand dat een partijlid gemiddeld actief is voor de partij

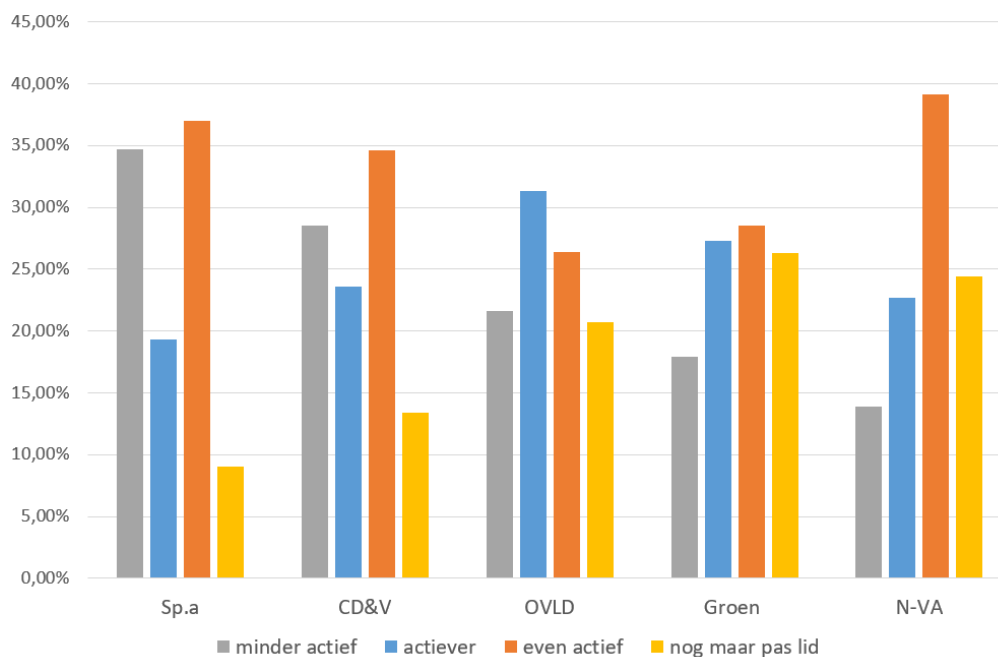
	Groen	sp.a	CD&V	OVLD	N-VA	Totaal
Gemiddeld aantal uren per maand	4,7	6,0	5,2	6,0	5,4	5,4

Uit Tabel 3 blijkt dat partijleden gemiddeld 5 a 6 uren per maand actief zijn voor de partij. De verschillen tussen de partijen zijn al bij al niet zo groot: Open Vld scoort het hoogst met gemiddeld iets meer dan 6 uur, terwijl leden van Groen met iets meer dan 4 uur per maand het laagste scoren.

In Figuur 1 bekijken we de activiteitsgraad in de partij doorheen de tijd. Er wordt meer bepaald een vergelijking gemaakt met het verleden (vijf jaar geleden). Respondenten konden aangeven of ze actiever, minder actief of even actief zijn in vergelijking met toen. Personen die toen nog geen lid waren, worden ook zo opgenomen in de analyses.

De hoogste percentages minder actief geworden leden vinden we terug bij de traditionele partijen: sp.a waar bijna 35 % van de huidige leden minder actief is dan vijf jaar geleden, CD&V waar dit 28 % is en Open Vld met 21 %. Daar waar dit bij Open Vld nog wordt goedgemaakt door 31 % van de leden die actiever zijn dan vijf jaar geleden, is dit minder bij CD&V en sp.a waar resp. 23 en 19 % leden actiever geworden zijn. Bij nieuwe partijen als N-VA en Groen overtreffen de meer actief geworden leden ruimschoots de minder actief geworden leden. Deze beide partijen zien ook de grootste toestroom van nieuwe partijleden (die dus vijf jaar geleden nog geen lid van de partij waren).

Figuur 1: Activiteitsgraad in de partij in vergelijking met vijf jaar geleden (gerangschikt volgens percentages 'minder actief')

Er zijn uiteraard verschillende mogelijke redenen om minder actief te worden. Er werd een lijst met 18 redenen voorgelegd aan de respondenten. We presenteren hier enkel die redenen waarvan meer dan 20 % van alle partijleden aangaven dat ze belangrijk of zeer belangrijk waren. De analyse wordt hier beperkt tot enkel die leden die aangeven minder actief geworden te zijn.

Tabel 4: Percentage minder actief geworden leden voor wie de volgende redenen 'zeer belangrijk' of 'belangrijk' waren

	Groen	sp.a	CD&V	OVLD	N-VA
Levensomstandigheden (gezin, verhuis, ...)	75,7	60,4	60,8	60,9	65,4
Bezorgdheid over de koers van de partij en haar leiders	18,4	54,0	44,4	37,8	29,3
Ideologische verschillen met de partij	15,0	43,4	32,1	26,7	23,4
Gebrek aan invloed in de partij	18,1	27,7	29,4	20,9	25,5
Slechte integratie in de partij, weinig contact met anderen	17,6	28,3	28,3	42,2	30,9
Zwakke initiële betrokkenheid	13,5	27,3	25,5	31,8	21,6
Ontevredenheid over soort activiteiten	10,8	31,3	23,3	36,3	22,4
Politieke meningsverschillen met andere leden	12,3	26,8	21,9	27,9	22,3
Gebrek aan diversiteit binnen de lokale afdeling	11,3	29,7	25,9	23,3	18,7

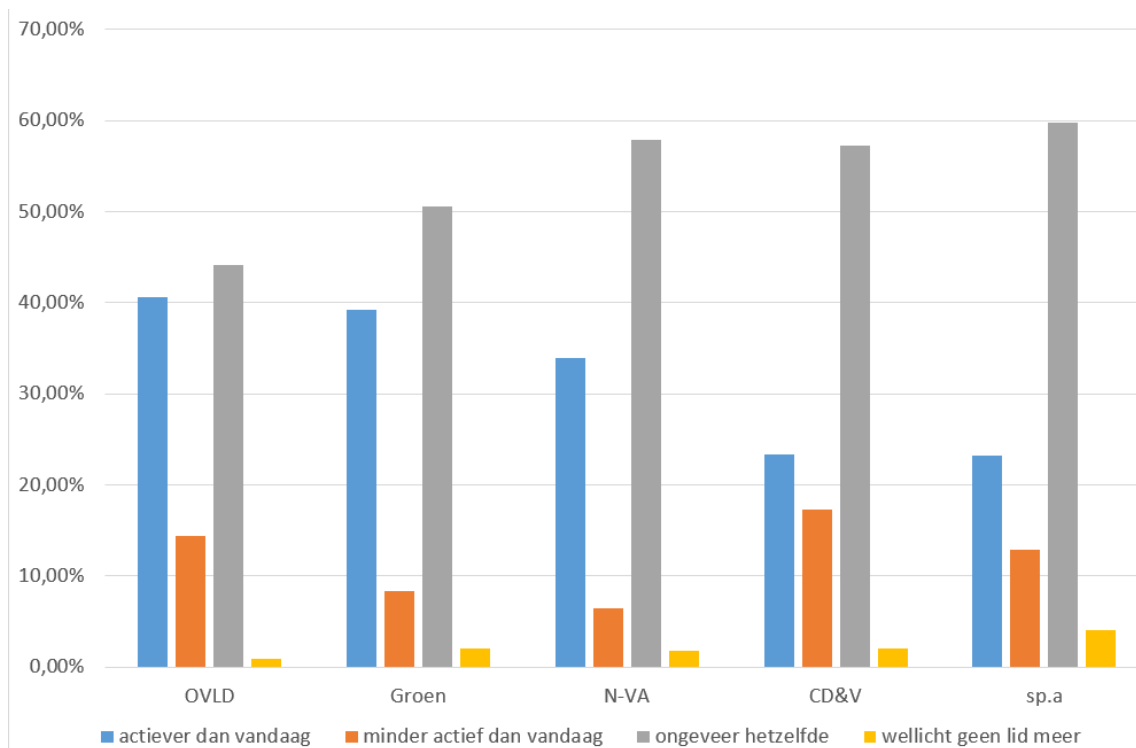
De redenen om minder actief te worden, verschillen duidelijk van partij tot partij. Veranderde persoonlijke levensomstandigheden scoren in alle partijen het hoogste, maar bij N-VA en Groen steken ze ver boven de

andere redenen uit. Bij de traditionele partijen, en nog meer bij sp.a en CD&V dan bij Open Vld, speelt bezorgheid of ontevredenheid over de inhoudelijke koers van de partij ook een belangrijke rol om minder actief te worden. Respectievelijk 54 % van de sp.a-leden en 44 % geven aan dat die bezorgdheid een rol speelden om minder actief te worden, en ook ideologische verschillen met de partij worden door resp. 43 % en 32 % aangehaald. Bij Open Vld lijkt meer dan bij andere partijen het concrete functioneren van lokale afdelingen een reden te zijn om minder actief te worden: zowel bij weinig contact met anderen, zwakke betrokkenheid bij de partij als ontevredenheid over soort activiteiten als redenen om minder actief te worden, scoort Open Vld het hoogst.

Tot slot stippen we nog twee redenen aan waar bij de traditionele partijen ongeveer een kwart van de leden aangeeft dat dit een (zeer) belangrijke reden was om minder actief te worden: gebrek aan invloed in de partij en te weinig diversiteit in de lokale afdeling.

We beëindigen dit deel over activiteit in de partij door een blik op de toekomst te werpen. Respondenten konden aangeven of ze actiever, minder actief of even actief zullen worden in vergelijking met vandaag.

Figuur 2: Toekomstige activiteitsgraad in de partij (gerangschikt volgens percentages 'actiever dan vandaag')

De meeste partijleden geven aan dat ze even actief zullen blijven in de partij als ze nu zijn, en in iedere partij is het aantal leden dat actiever zal worden groter dan het aantal partijleden dat minder actief zal worden dan vandaag. Voor partijen kan dit een geruststelling zijn: als deze partijleden woord houden, dan kunnen ze ook in de toekomst nog rekenen op heel wat actieve partijleden. Bij de traditionele partijen (CD&V, sp.a en Open Vld) is het percentage leden dat minder actief zal worden wel het grootst met telkens meer dan 10 %. Bij sp.a en CD&V zorgt dat ervoor dat de kloof tussen leden die actiever zullen worden en diegenen die minder actief zullen worden niet zo groot is.

4. Wat denken partijleden over politieke kwesties?

Nu kijken we naar de standpunten van partijleden over een aantal politieke thema's (Heidar & Wauters, 2019). Deze thema's hebben te maken met oude en nieuwe breuklijnen in de samenleving. Ze hebben meer bepaald betrekking op volgende dimensies: globalisering⁸ (houding ten opzichte van migratie en de EU), socio-economische dimensie⁹ (over de rol van de overheid in het herverdelen van welvaart), moreel-ethische dimensie¹⁰ (over zaken zoals abortus en homohuwelijk), post-materiële dimensie of conflict tussen milieubescherming en economische groei¹¹, en de communautaire dimensie¹² (federale niveau of Vlaanderen dat beslissingen moet nemen). De houding van partijleden op elk van deze dimensies is gemeten aan de hand van een aantal stellingen die samengenomen worden, zodat een schaalscore ontstaat van 0 tot 5 op een bepaalde dimensie.

⁸ Schaal opgebouwd op basis van volgende items: 'Immigranten zijn goed voor de economie van dit land' en 'Ons land heeft wel degelijk geprofiteerd van het lidmaatschap van de Europese Unie' en op basis van deze omgekeerd gecodeerde items: 'Immigranten moeten zich verplicht aanpassen aan de gewoontes van dit land', 'Immigratie is een ernstige bedreiging voor onze nationale identiteit' en 'De Europese integratie is te ver gegaan'. Cronbach's alpha = 0.822. Elk item moest door respondenten beoordeeld worden door een score te geven van 1 (helemaal eens) tot 5 (helemaal oneens).

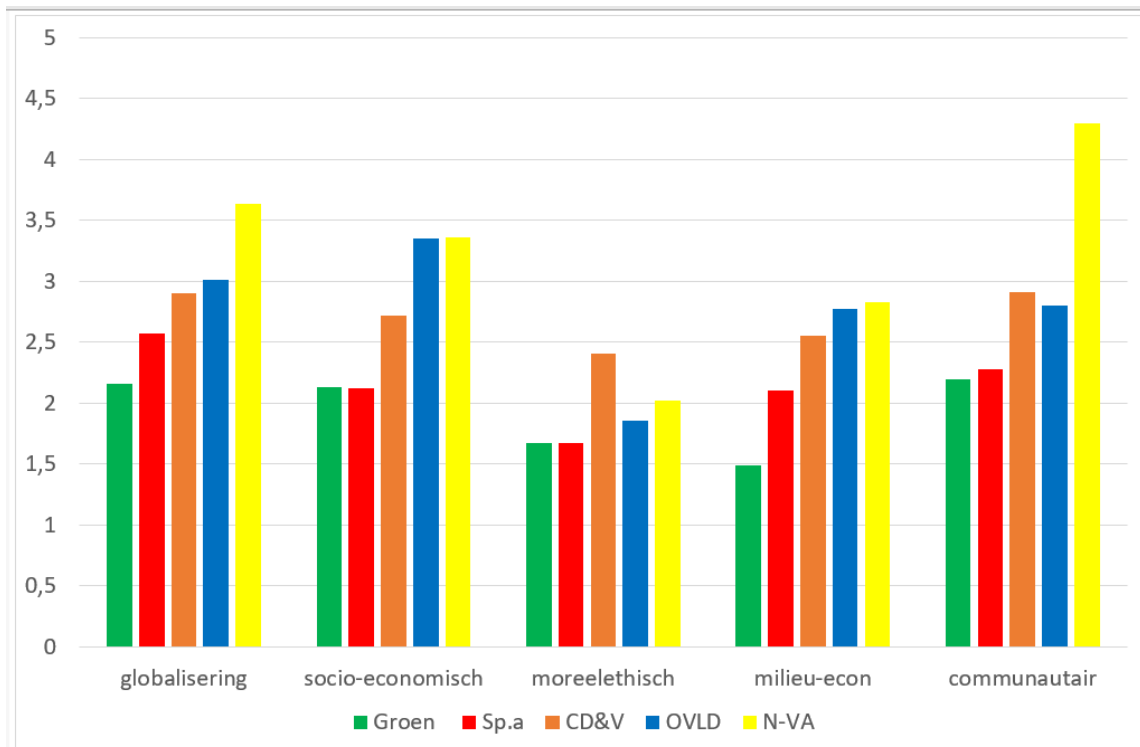
⁹ Schaal opgebouwd op basis van volgende items: 'Het verstrekken van sociale diensten moet het belangrijkste doel van de overheid zijn' en 'Inkomsten en rijkdom moeten worden herverdeeld naar gewone mensen' en op basis van deze omgekeerd gecodeerde items: 'De regering moet zich onthouden van ingrijpen in de economie', 'Veel publieke diensten zouden beter en goedkoper functioneren indien ze geprivatiseerd zouden worden', 'Te veel mensen krijgen sociale voordelen zonder het echt nodig te hebben'. Cronbach's alpha = 0.729.

¹⁰ Schaal opgebouwd op basis van volgende items: 'Vrouwen moeten vrij kunnen beslissen over abortus' en op basis van deze omgekeerd gecodeerde items: 'Het homohuwelijk zou bij wet verboden moeten zijn', 'Wij geloven te vaak in de wetenschap en niet genoeg in onze gevoelens en geloof'. Cronbach's alpha = 0.508.

¹¹ Schaal opgebouwd op basis van volgende items: 'Er moeten strengere maatregelen genomen worden voor de bescherming van het milieu' en 'Ons land moet een CO2-belasting invoeren' en op basis van deze omgekeerd gecodeerde items: 'Kerncentrales zijn de oplossing voor een tekort aan energie in de toekomst'. Cronbach's alpha = 0.610.

¹² Schaal opgebouwd op basis van deze omgekeerd gecodeerde items: 'We zouden meer macht moeten overdragen aan de regio's in dit land' en 'De solidariteit tussen de regio's in ons land is noodzakelijk, maar is te ver gegaan'. Cronbach's alpha = 0.784.

Figuur 3: Inhoudelijke positionering van partijleden op een aantal politieke issues (gemiddelde schaalscore van 0 tot 5)

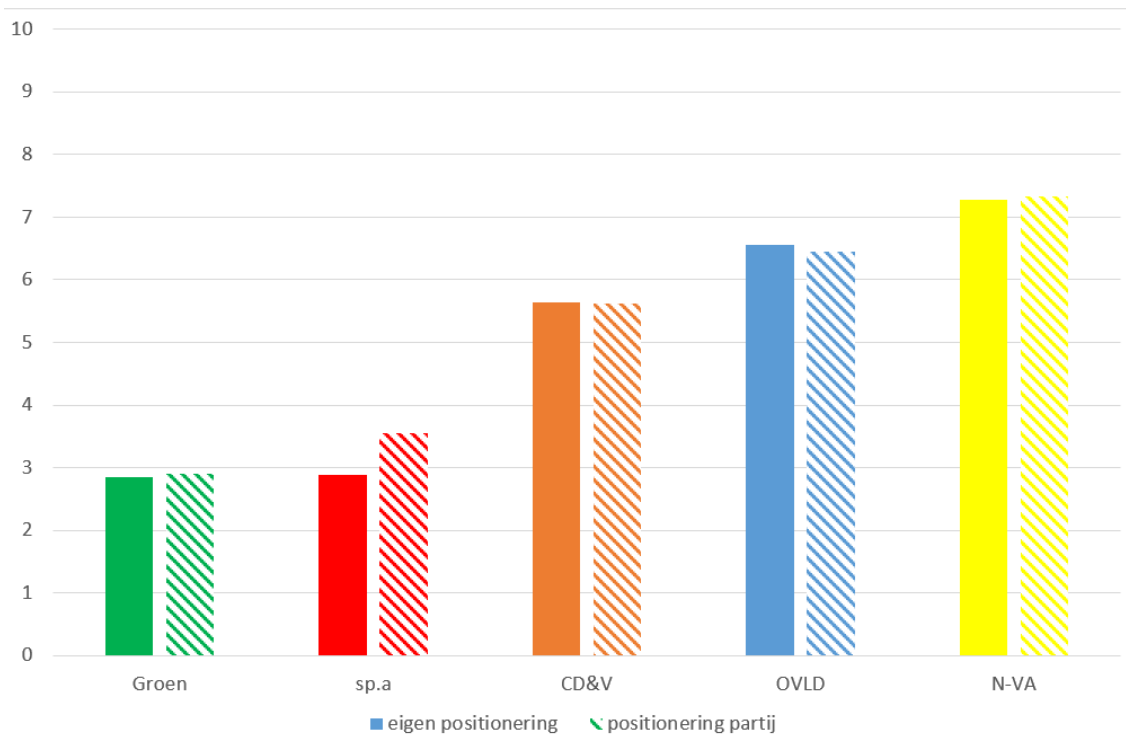

De links-rechts-opdeling van het politieke landschap vinden we mooi terug in Figuur 3: op elk thema bevinden Groen- en sp.a-leden zich meer naar de linkse, progressieve pool, terwijl Open Vld- en N-VA-leden zich altijd ter rechterzijde bevinden. CD&V-leden nemen vaak een middenpositie in, met uitzondering voor moreel-ethische thema's waar ze duidelijk de meest conservatieve partij is. In vergelijking met de middenpositie (wat 2,5 is) bevinden CD&V-leden zich op alle dimensies net iets hoger en dus iets rechtser. We kunnen daaruit concluderen dat CD&V-leden eerder centrum-rechts denken dan centrum-links. Dit bevestigt eveneens bevindingen uit eerder onderzoek bij partijleden (Bouteca et al., 2017).

De verschillen tussen partijen is het kleinst bij moreel-ethische thema's, waar eigenlijk enkel CD&V-leden echt verschillen van leden van andere partijen. Op de andere thema's zijn de verschillen groter, en dat is het meest uitgesproken voor het communautaire thema.

We vroegen de partijleden ook om hun partij en zichzelf te positioneren op een algemene links-rechts-schaal. De scores in Figuur 4 bevestigen het algemene beeld van hierboven: er zijn duidelijke verschillen tussen partijen, en de verwachte partijen vinden we terug op resp. de linker- en de rechterzijde van het politieke spectrum.

Figuur 4: Eigen positionering van partijleden en positionering van de partij op een algemene links-rechts-schaal (gemiddelde schaalscore van 0 tot 10)

Wat verder nog opvalt in Figuur 4 is dat partijleden zichzelf en hun partij op nagenoeg dezelfde positie plaatsen. Grote ideologische verschillen zijn daar gemiddeld genomen dus niet te vinden. De uitzondering op deze regel is evenwel sp.a. Daar waar de leden zichzelf even links positioneren als leden van Groen, plaatsen ze de partij een stuk verder naar het centrum. Dit is de enige partij waar leden de indruk hebben dat de partij een stuk meer in het centrum gepositioneerd is dan zichzelf.

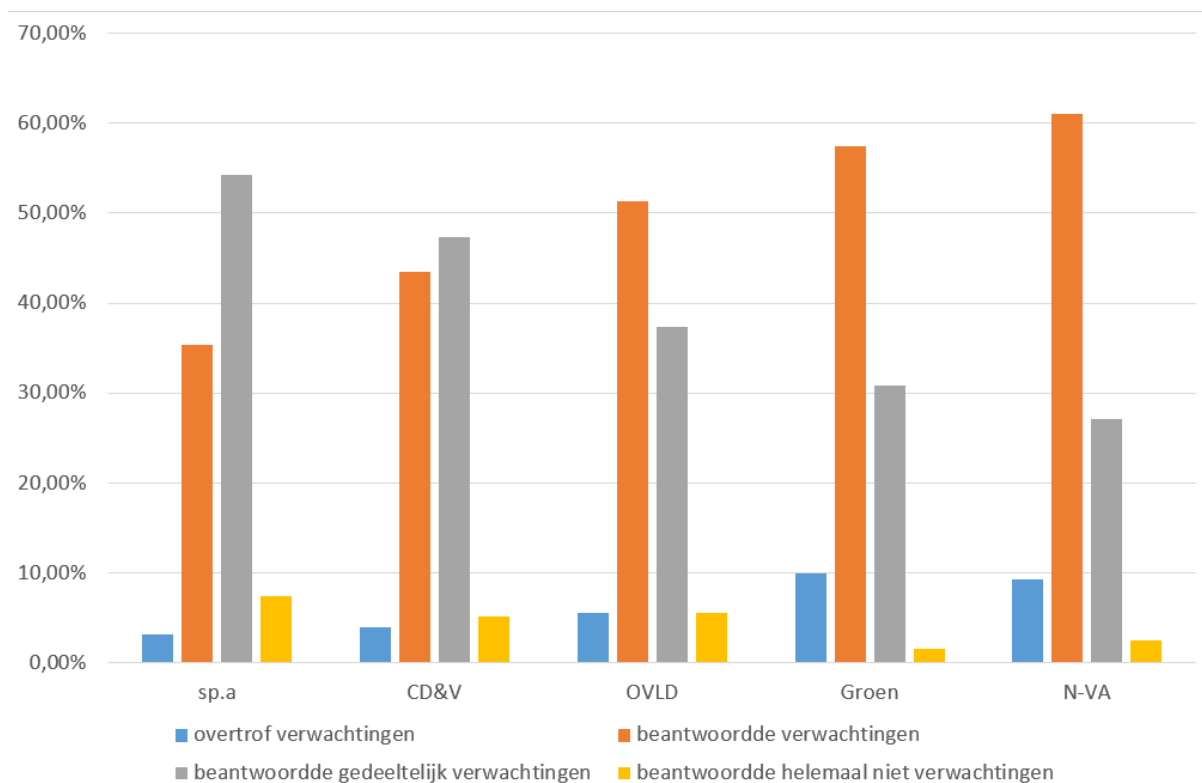
5. Hoe tevreden zijn partijleden?

In deze paragraaf gaan we dieper in op hoe leden de partij evalueren en of ze er tevreden over zijn. Het goede nieuws voor de partijen is dat er amper leden zijn die verklaren dat hun verwachtingen helemaal niet beantwoord werden (gele balkjes).

Bij Open Vld, Groen en N-VA verklaart een meerderheid van de leden dat lidmaatschap hun verwachtingen beantwoord werden, met daar bovenop nog iets minder dan 10 % van de leden dat hun verwachtingen zelfs overtroffen zag. Bij sp.a en CD&V ligt dit anders: daar verklaart resp. iets meer en iets minder dan de helft van de leden dat hun verwachtingen maar gedeeltelijk ingelost werden. Deze percentages liggen bovendien hoger dan het percentage leden voor wie het partijlidmaatschap aan de verwachtingen

beantwoordde. Er zijn in twee partijen ook nauwelijks leden die zeggen dat hun verwachtingen overtroffen worden.

Figuur 5: Evaluatie van partijlidmaatschap (gerangschikt volgens percentages ‘beantwoordde gedeeltelijk de verwachtingen’)

We hebben nog meer in detail enkele aspecten van het partijlidmaatschap bevestigd en zijn nagegaan in welke mate partijleden daarover tevreden zijn.

Tabel 5: Percentage leden dat tevreden of zeer tevreden is over welbepaalde aspecten

	Groen	sp.a	CD&V	OVLD	N-VA
De ideologische koers van de partij	93,3	68,4	73,3	83,5	94,0
Kansen en diensten die aangeboden worden	57,5	42,1	51,3	55,6	62,2
Interactie met andere leden	66,9	50,2	59,0	64,3	64,4
De nationale partijvoorzitter/ster	86,8	71,3	70,2	64,6	95,2
De rol van partijleden	76,2	52,4	61,5	62,9	77,2

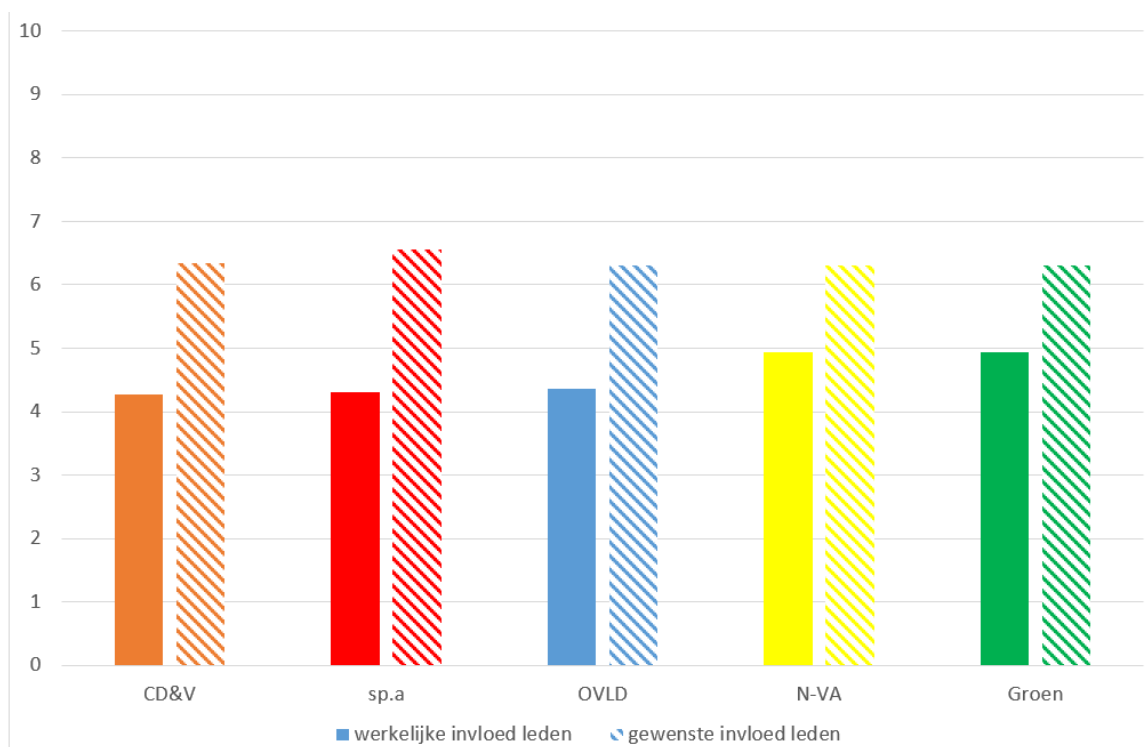
Sp.a-leden blijken op bijna alle onderdelen het minst tevreden te zijn in vergelijking met leden van andere partijen. De uitzondering wordt hier gevormd door tevredenheid over de partijvoorzitter: met 71,3 % leden

die verklaren tevreden of zeer tevreden te zijn over John Crombez scoort de partij hoger dan CD&V (Wouter Beke, 70,2 %) en Gwendolyn Rutten (64,6 %). Opmerkelijk is de zeer hoge score voor Bart De Wever: meer dan 95 % van de N-VA-leden verklaart tevreden of zeer tevreden te zijn over de nationale partijvoorzitter. Naar de toekomst betekent dit niet noodzakelijk goed nieuws voor sp.a. Een vervanging van de partijleiding zal niet zomaar de ontevredenheid van de leden wegnemen. Eén op drie leden is niet tevreden over de ideologische koers van de partij, en ongeveer de helft van de leden is niet tevreden over de interactie met andere leden en over de rol die leden in de partij spelen.

Op alle onderdelen zijn er meer CD&V-leden tevreden of zeer tevreden dan sp.a-leden, maar deze partij scoort inzake tevredenheid toch telkens lager dan Open Vld en vooral dan Groen en N-VA. Dit komt meest uitgesproken tot uiting wanneer het gaat over de ideologische koers van de partij: 73 % van de CD&V-leden zijn daar (zeer) tevreden over tegenover 83 % (Open Vld), 93 % (Groen) en 94 % (N-VA).

We hebben nog één aspect inzake tevredenheid verder uitgespit, namelijk de invloed die leden in de partij hebben. We hebben telkens gevraagd om de werkelijke invloed in te schatten, en om aan te geven wat de gewenste invloed van partijleden is (op een schaal gaande van 0 tot 10).

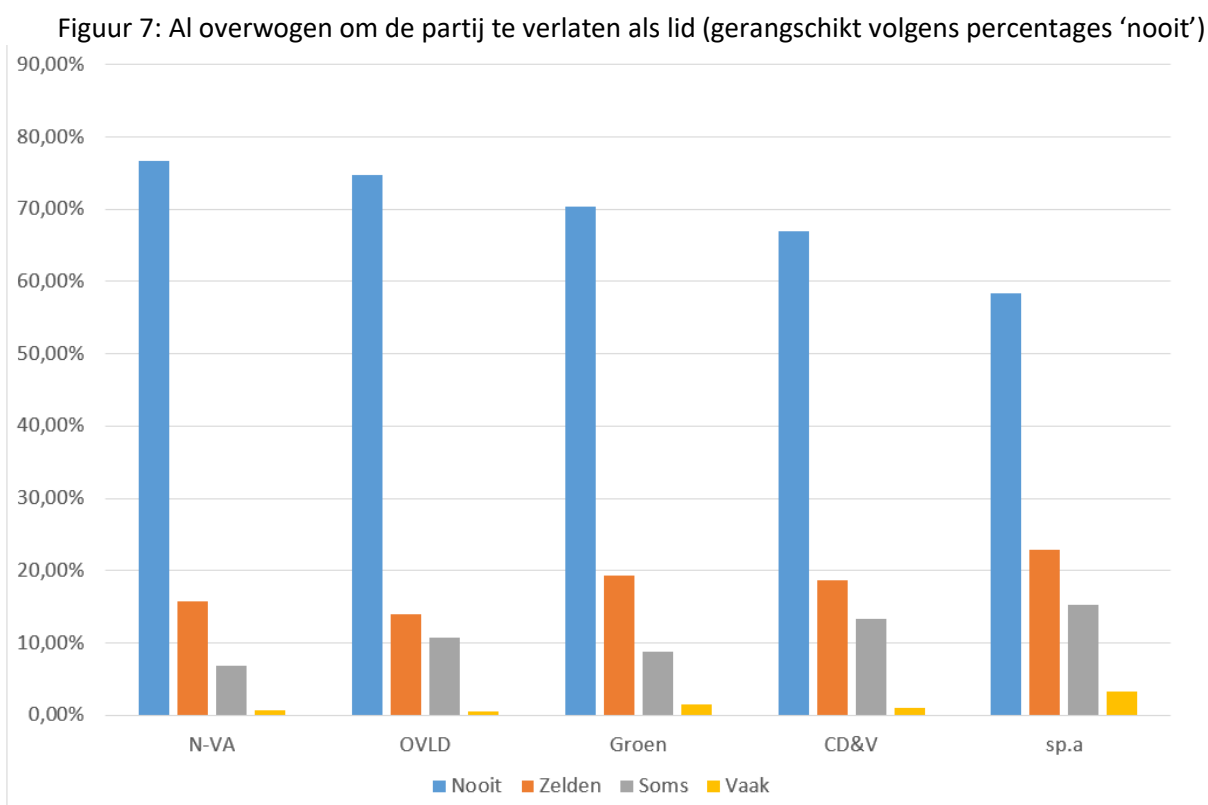
Figuur 6: Werkelijke en gewenste invloed voor partijleden (gerangschikt volgens werkelijke invloed)

Terwijl de gewenste invloed voor alle partijen ongeveer op hetzelfde niveau ligt (met een score van 6 op 10), zijn er wel degelijk verschillen wat betreft de werkelijke invloed die leden momenteel genieten. De scheidingslijn loopt hier weer tussen de traditionele partijen en de nieuwe partijen. Bij CD&V, sp.a en Open Vld geven leden een score van 4 op 10, terwijl dit voor N-VA en Groen met een score rond 5 op 10 een stuk hoger ligt. In alle partijen is er evenwel een duidelijke kloof tussen werkelijke en gewenste invloed. Om aan de verwachtingen van de leden inzake inspraak te voldoen, zouden partijen hen dus nog meer invloed moeten geven.

6. Overwegen partijleden om de partij te verlaten?

Tot slot werpen we nog eens een blik op de toekomst. Zorgt ontevredenheid ervoor dat leden de partij binnenkort ook zullen verlaten? Ontevreden partijleden hebben de keuze tussen hun stem laten horen in de partij (voice), loyaal te blijven (loyalty) of de partij verlaten (exit) (van Haute, 2015).

Respectievelijk iets meer en iets minder dan 40 % van de sp.a-leden en de CD&V-leden heeft ooit al overwogen om de partij te verlaten. Daarmee laten beide partijen de hoogste percentages potentiële

verlaters noteren. Het goede nieuws is dat de meeste leden maar zelden een partij-exit overwegen. Toch denkt in beide partijen ongeveer 15 % van de leden daar soms of vaak aan.

Bij de andere partijen is de kans op leden die de partij zullen verlaten kleiner, al valt wel op dat bij Groen ondanks relatief hoge tevredenheidsscores ook 30 % van de partijleden ooit al een exit overwogen heeft.

Technische informatie bevraging

N-VA

Online bevraging liep in november-december 2017.

N = 4.841

totaal aantal partijleden = 40.482

Sp.a

Online bevraging liep in november-december 2017.

N = 2.803

totaal aantal partijleden = 42.820

CD&V

Online bevraging liep in april-mei 2018

N = 2.733

totaal aantal partijleden = 44.394

Groen

Online bevraging liep in juni-juli 2018.

N = 1.277

totaal aantal partijleden = 8.801

Open Vld

Online bevraging liep in juli-augustus 2018.

N = 287

totaal aantal partijleden = 57.340

Alle partijleden waarvan de partij een emailadres had werden uitgenodigd om deel te nemen.

Data werden per partij gewogen op basis van geslacht en leeftijdscategorie.

Lijst met referenties

Bouteca, N., Devos, C., & Van de Voorde, N. (2017). Zijn Vlaamse partijen makelaars of ideologen? Een onderzoek op basis van inhoudelijke opvattingen van partijleden. In B. Wauters (Ed.), *Wie is nog van de partij?* (pp. 81-100). Leuven: Acco.

Devroe, R., de Vet, B., & Wauters, B. (2017). De partijbasis als microkosmos? De representativiteit van partijleden onderzocht. In B. Wauters (Ed.), *Wie is nog van de partij? Crisis en toekomst van partijleden in Vlaanderen* (pp. 23-42). Leuven: Acco.

Heidar, K., & Wauters, B. (Eds.). (2019). *Do parties still represent?* London: Routledge.

Seyd, P., & Whiteley, P. (2004). British party members an overview. *Party Politics*, 10(4), 355-366.

van Haute, E. (2015). Joining isn't everything: exit, voice, and loyalty in party organizations. In R. Johnston & C. Sharman (Eds.), *Parties and Party Systems: Structure and Context* (pp. 184-201). Vancouver: UBC Press.

van Haute, E., Amjahad, A., Borriello, A., Close, C., & Sandri, G. (2013). Party members in a pillarised partitocracy. An empirical overview of party membership figures and profiles in Belgium. *Acta Politica*, 48(1), 68-91.